

Arkivsak-dok. 24/01137-1
Saksbehandler Laila Irene Vestby

Saksgang
Formannskapet 2023 - 2027
Bystyret 2023 - 2027

Møtedato
15.02.2024
28.02.2024

Sak nr.
19/24

Forhandlinger om byvekstavtale

Innstillingssak.

Medsaksbehandlere:

Kommunedirektørens innstilling:

1. Østfold fylkeskommune, Fredrikstad kommune og Sarpsborg kommune starter forhandlinger med staten om en byvekstavtale så snart regionen mottar invitasjon til forhandlinger.
2. Forhandlingsutvalget består av fylkesordfører samt ordførere fra Fredrikstad og Sarpsborg kommuner. Varaordførerne er stedfortredere til forhandlingsutvalget.
3. Forhandlingsutvalget konstituerer seg selv og velger leder og nestleder.
4. Forhandlingsutvalgets mandat er å forhandle fram virkemiddelpakker som innfrir nullvekstmålet, og understøtter målene som er satt i samarbeidsavtalen for areal- og transportutvikling i Nedre Glomma 2021-2026.
5. Fylkeskommunens og kommunenes øvrige representanter i styringsgruppen for Bypakke Nedre Glomma skal konsulteres løpende under forhandlingene.
6. Det rapporteres fra forhandlingene til folkevalgte organer i Østfold fylkeskommune samt Fredrikstad og Sarpsborg kommuner ved behov.
7. Utkast til framforhandlet byvekstavtale med staten legges fram for lokalpolitisk behandling i Østfold fylkeskommune samt Fredrikstad og Sarpsborg kommuner.

Vedlegg:

1. Brev fra Samferdselsdepartementet: Oppstart av arbeid med byvekstavtale for Nedre Glomma og Kristiansandsregionen, datert 02.10.2023
2. Samarbeidsavtale om areal- og transportutvikling i Nedre Glomma 2021–2026
3. Brev fra Samferdselsdepartementet: Oppstart av forhandlinger om en byvekstavtale i Tromsø, datert 17.03.2022

Sammendrag:

Nedre Glomma kan forvente at staten inviterer byområdet til å forhandle om en byvekstavtale i 2024. En byvekstavtale er et forpliktende samarbeid for å oppnå mål om nullvekst for byområdet. I statsbudsjettet for 2024 er det prioritert 86,7 millioner kroner til en byvekstavtale

for Nedre Glomma, i tillegg til 87,1 millioner kroner i belønningsmidler og midler øremerket lavere kollektivpriser.

Denne saken handler om lokalt forhandlingsutvalg og lokalt mandat for å forhandle om en byvekstavtale. Likelydende sak fremmes for Fredrikstad og Sarpsborg bystyrer samt Østfold fylkesting.

Kommunedirektøren anbefaler at Nedre Glomma starter forhandlinger om en byvekstavtale så snart staten inviterer til forhandlinger. Forhandlingsutvalget anbefales å bestå av fylkesordfører og ordfører fra de to kommunene. Fylkesvaraordfører og varaordførere bør være stedfortredere til forhandlingsutvalget. Forhandlingsutvalget konstituerer seg selv og velger leder og nestleder.

Forhandlingsutvalgets mandat vil være å forhandle fram virkemiddelpakker som innfrir nullvekstmålet, og understøtter målene som er satt i samarbeidsavtalen for areal- og transportutvikling i Nedre Glomma 2021-2026.

Videre anbefaler kommunedirektøren at fylkeskommunens og kommunenes øvrige representanter i styringsgruppen for Bypakke Nedre Glomma konsulteres løpende under forhandlingene. Ved behov rapporteres det fra forhandlingene til folkevalgte organ i Østfold fylkeskommune Fredrikstad og Sarpsborg kommuner.

Kommunedirektøren vil legge fram utkast til byvekstavtale for bystyret for behandling så snart det foreligger et utkast.

Utredning:

Nedre Glomma er ett av ni byområder som staten har pekt ut som aktuelle for forhandlinger om en byvekstavtale med staten. En byvekstavtale er et forpliktende samarbeid for å oppnå mål om nullvekst i personbiltrafikken for byområdet. Det innebærer at klimagassutslipp, kø, luftforurensning og støy skal reduseres gjennom effektiv arealbruk og ved at veksten i persontransporten tas ved at flere reiser kollektivt, sykler eller går. Samtidig skal lokale myndigheter føre en målrettet arealpolitikk som bygger opp under investeringene i transportsystemet. En byvekstavtale har en varighet på 10 år.

Byvekstavtale er en avtaletype som skal erstatte andre statlige avtaletyper som skal bidra til samordning av areal- og transportpolitikk og oppnåelse av nullvekstmålet i større byområder. For Nedre Glomma vil belønningsordningen fases ut som separat avtaletype, men midlene vil bli videreført i en eventuell byvekstavtale. I tillegg vil en byvekstavtale tilby nye statlige midler. I statsbudsjettet for 2024 er det prioritert 86,7 millioner kroner til en byvekstavtale for Nedre Glomma, jf. Prop. 1 S (2023-2024) (Samferdselsdepartementet). I tillegg er det lagt til grunn 63,9 millioner kroner i belønningsmidler til Nedre Glomma og 23,2 millioner kroner til reduserte billettpriser på kollektivtransport.

En byvekstavtale skal forhandles fram mellom staten og byområdet, representert ved kommuner og fylkeskommunen. Staten har ikke fastsatt sitt forhandlingsmandat for Nedre Glomma ennå, eller formelt invitert Nedre Glomma til forhandlinger. Det er forventet at det kan skje tidlig i 2024. Samferdselsdepartementet har sendt et brev til Statens vegvesen den 2. oktober 2023 der de ber Statens vegvesen forberede oppstart av arbeidet med byveksttaler for Nedre Glomma og Kristiansandsregionen, jf. vedlegg 1. I brevet kommer det fram at den nylig vedtatte Bypakke Nedre Glomma fase 2 vil være et utgangspunkt for forhandlingene. Styringen av Bypakke fase 2 og byveksttalen skal være samordnet og basere seg på porteføljestyring. Det skal utarbeides fireårige handlingsprogrammer og årlige budsjetter.

For at Nedre Glomma skal være klar og forberedt til forhandlinger om en byvekstavtale, er det viktig at det gjøres nødvendige forberedelser lokalt. Denne saken omhandler forhandlingsutvalg og lokalt mandat, og fremmes nå for å kunne starte forhandlinger når statens forhandlingsmandat og formell invitasjon til forhandlinger er mottatt. Likelydende sak fremmes for Fredrikstad og Sarpsborg bystyrer samt Østfold fylkesting.

I samarbeidsavtalen om areal- og transportutvikling i Nedre Glomma 2021-2026 er hensikten med avtalen beskrevet som følger under punkt 2:

«Samarbeidet skal bidra til:

- at det utarbeides og forankres felles mål for areal- og transportutviklingen i regionen
- koordinert og effektiv virkemiddelbruk
- å styrke partenes gjennomføringsevne i arbeidet med areal- og transportutviklingen i regionen
- at partene medvirker i og påvirker utformingen av statlige og regionale areal- og transportplaner
- at lokale, regionale og nasjonale mål følges opp
- at partene gis tilgang på midler fra statlige belønnings- og tilskuddsordninger som bidrar til måloppnåelse for samarbeidet.»

Forhandlingsutvalg

Staten etablerer en egen forhandlingsgruppe ved oppstart av forhandlingene. Statens forhandlingsgruppe består av representanter fra Statens vegvesen Vegdirektoratet, Jernbanedirektoratet og Statsforvalteren. Statens vegvesen vil lede forhandlingene og ha ansvaret for å følge opp byvekstavtalen i avtaleperioden. Statsforvalteren vil ha et særlig ansvar fra statens side for å følge opp arealtiltakene i avtalen.

I samarbeidsavtalen om areal- og transportutvikling i Nedre Glomma er det nedfelt at de lokale partene skal oppnevne representanter til møte eller forhandlinger med staten, jf. punkt 6.2.

Statens forhandlingsmandat

Samferdselsdepartementet utarbeider et offentlig mandat som forhandlingene skal basere seg på. Kommunedirektøren legger til grunn at statens forhandlingsmandat for Nedre Glomma i stor grad vil være tilsvarende forhandlingsmandatet for Tromsø, datert 17.03.2022, jf. vedlegg 3.

Godkjenning av framforhandlet byvekstavtale

En framforhandlet byvekstavtale skal legges fram for behandling i fylkestinget og bystyrene og deretter for endelig godkjenning i regjeringen.

Kommunedirektørens vurderinger:

Kommunedirektøren anbefaler at Nedre Glomma starter forhandlinger om en byvekstavtale så snart staten inviterer til forhandlinger. En byvekstavtale vil være et viktig bidrag for å nå nullvekstmålet og nullvisjonen.

Kommunedirektøren mener det er viktig å være i posisjon til raskt å komme i gang med forhandlinger om en byvekstavtale for Nedre Glomma. Det innebærer blant annet at Nedre Glomma må etablere et forhandlingsutvalg som får mandat til å forhandle fram et forslag til en byvekstavtale. I styringsgruppen for Bypakken er Østfold fylkeskommune samt kommunene Fredrikstad og Sarpsborg representert med ordfører og ytterligere to politisk

valgte representanter hver. Medlemmene av styringsgruppen vil gjennom arbeidet i styringsgruppen få kjennskap til areal- og samferdselsprosjekter samt andre problemstillinger som vil være aktuelle i forhandlinger med staten om en byvekstavtale. Kommunedirektøren foreslår at forhandlingsutvalget fra Nedre Glomma består av fylkesordfører og ordfører fra de to kommunene. Videre foreslås det at fylkesvaraordfører og varaordførere er stedfortredere til forhandlingsutvalget.

Kommunedirektøren foreslår at forhandlingsutvalget konstituerer seg selv og velger leder og nestleder.

Forhandlingsutvalgets mandat vil være å forhandle fram pakker av virkemidler som innfrir nullvekstmålet, og understøtter målene som er satt i samarbeidsavtalen for areal- og transportutvikling i Nedre Glomma 2021-2026. Det innebærer å finne fram til de tiltakene og prosjektene som reduserer klimagassutslipp, kø, luftforurensning og støy gjennom effektiv arealbruk og ved at veksten i persontransporten tas ved at flere reiser kollektivt, sykler eller går.

Videre anbefaler kommunedirektøren at fylkeskommunens og kommunenes øvrige representanter i styringsgruppen for Bypakke Nedre Glomma konsulteres løpende under forhandlingene. Dette for å sikre en best mulig forankring underveis i forhandlingene. Det vil også være viktig å sikre god informasjon og forankring hos de lokale partene. Kommunedirektøren anbefaler derfor at det rapporteres til folkevalgte organer i Østfold fylkeskommune samt Fredrikstad og Sarpsborg kommuner ved behov.

Det er lagt til grunn fra staten at utkast til framforhandlet byvekstavtale skal vedtas av partene lokalt og deretter godkjennes av regjeringen. Kommunedirektøren vil legge fram utkast til framforhandlet byvekstavtale for bystyret for behandling så snart det foreligger et framforhandlet forslag.

Konsekvenser økonomi, miljø og folkehelse:

Økonomi:

En byvekstavtale vil kunne gi 86,7 millioner kroner årlig i nye statlige midler til Nedre Glomma til tiltak for å innfri nullvekstmålet for personbiltrafikken. Dette kommer i tillegg til belønningsmidler og midler til reduserte billettpriser på kollektivtransporten. Samtidig vil lokal oppfølging av en byvekstavtale ha en driftskostnad i form av personellressurser i fylkeskommunen og hos de to kommunene.

Miljø:

En byvekstavtale vil bidra til å redusere klimagassutslipp, kø, luftforurensning og støy gjennom effektiv arealbruk og ved at veksten i persontransporten tas med kollektivtransport, sykling og gange.

Folkehelse:

En byvekstavtale vil kunne bidra til bedre folkehelse. Målet er at blant annet at flere skal velge å sykle eller å gå. Midler i en byvekstavtale vil blant annet kunne brukes til bedre tilrettelegging for gående og syklende.